

We leven in de laatste dagen van december, en van alle zinloze dagen van het jaar is 31 december misschien wel de meest zinloze. Wat er gebeurt of gedaan wordt, het lijkt allemaal evenveel van betekenis en belang ontbloot. Zo'n dag als zondag 31 december doet er eigenlijk niet meer toe, want het oude jaar is eigenlijk al voorbij. Het zit er weer op, we hebben weer een jaar volbracht.

Veel mensen, zeker bijvoorbeeld diegenen die al te intensief de nieuwsberichten volgen, of degenen die anderszins in het afgelopen jaar dingen hebben meegemaakt die ze liever hadden overgeslagen, zullen ook verlangen naar het einde van 2017: laat het maar gauw voorbij zijn, laten we het vergeten, een bladzij omslaan, beginnen aan een knisperfris nieuw jaar, nieuwe agenda, nieuwe kalender, boordevol kansen en mogelijkheden. Het knallen van kurken en vuurwerk, de vreugdekreten, de zoenen en de beste wensen: de uitgelatenheid van dat alles is ten minste net zoveel een uiting van opluchting omdat het voorbij is, als van oprechte vreugde en naastenliefde.

De goede voornemens horen bij dit geheel van oud en nieuw. Vanaf morgen, in het nieuwe jaar, ga ik dat of dat eens helemaal anders aanpakken, en nu goed, want ik verwacht daar een aanzienlijke verbetering van de kwaliteit van mijn leven van. Vanaf morgen ga ik het anders doen—maar vandaag dus nog even niet, wat vandaag is het nog het oude jaar, en wat vandaag gedaan wordt, hoort nog bij het oude jaar en doet er niet meer toe. Vandaag tellen we de voorraden, maken de balans op en stellen een plan op voor nieuwe zaken, waarbij we heimelijk fantaseren over dingen die vanaf morgen misschien wel vanzelf helemaal goed gaan komen. Het nieuwe dat komen gaat, maakt dat het oude afgedaan heeft, en het maakt de laatste dag van het oude jaar overbodig en zinloos. Het is een dag van uitzitten en wachten.

Erg redelijk zijn al die gedachten en gevoelens intussen niet. We weten allemaal dat er, wat de voortgang van ons gewone leven betreft, geen enkel wezenlijk verschil bestaat tussen de dag van vandaag en die van morgen, welke naam of welk nummer je die ook geeft. Zeker, het heet een feestdag, en het nieuwe jaar

begint met een extra vrije dag, ook dat nog. Dat is een dag voor familiebezoek dat overigens al te spaarzaam wordt afgelegd, maar in voorkomende gevallen met de katerigheid die komt na een nacht van oliebollen, champagne en te lang uitslapen. Eigenlijk meteen al een verkeerd begin van het nieuwe jaar, als je het zo bekijkt. Maar na deze pauze in de tijd, zoals je Oud en Nieuw zou kunnen aanduiden, na deze pauze breekt meteen de gewone sleur als vanouds weer door, zijn de goede voornemens snel vergeten; en wie de nieuwsberichten al te nauwgezet bijhoudt, wordt daar nog steeds niet heel veel vrolijker van.

Het evangelie naar Lucas stelt ons in het gelezen stuk van vanochtend twee oude mensen voor: Simeon en Hanna. Simeon wordt voorgesteld als rechtvaardig en vroom, en als iemand op wie de Heilige Geest rustte, een soort profeet, dus, die onmiddellijk van God aanwijzingen ontvangt, met informatie waarover anderen niet kunnen beschikken, tenzij hij die doorgeeft. Die Geest had hem onder andere laten weten dat hij nog tijdens zijn leven de messias zou aanschouwen, en had hem ook naar de tempel gebracht juist toen Jozef en Maria daar de voorgeschreven dankoffers voor de geboorte van Jezus kwamen brengen. Simeon nam het kind in zijn armen, want hij begreep meteen wie het was en wat zijn betekenis was: redding voor alle volkeren. En hij besloot dat, met het aanschouwen van Jezus, hij gerust kon sterven, omdat het uur van de bevrijding, waarnaar hij zijn hele leven lang had uitgezien, was aangebroken. Iets dergelijks werd gezegd door Hanna, die daar ook was, eveneens een profetes en iemand die, gezien haar hoge leeftijd (ruim over de honderd), ook niet overdreven lang meer te leven had.

Beide profeten tonen geen moment aarzeling bij het doen van hun uitspraken. Niets in hun opstelling drukt iets uit van 'eerst zien, dan geloven,' of 'wel graag boter bij de vis.' Hoewel het kind nog maar een paar dagen oud is en nog niets heeft gedaan dat het onthouden voor langer dan drie tellen waard was (behalve misschien voor zijn ouders), zijn zij volkomen zeker van hun zaak. Uit alles wat zij doen blijkt een eenvoudig, rotsvast vertrouwen en een onwankelbare innerlijke zekerheid. Ze zijn er volledig van overtuigd dat Jezus de messias is, de bevrijder en verlosser, en ze zijn daarvan in die mate overtuigd, dat ze er geen enkele behoefte aan hebben de feitelijke bevrijding zelf mee te maken. Dat dit kind was geboren, was hun genoeg, ze waren

tevreden. 'Laat nu, Heer, uw dienaar in vrede heengaan, zoals u hebt gezegd, want met eigen ogen heb ik de redding gezien.'

De nadruk die de evangelist in dit verhaal op de omstandigheid van hun ouderdom legt, is in dit licht opvallend. Het is niet zomaar dat zij er geen behoefte aan hadden getuige te zijn van de manier waarop het kind zijn bestemming als redder zou volbrengen; het is zelfs vrij zeker dat zij er geen getuige van zouden zijn, wegens hun hoge leeftijd. Ze zouden het niet meemaken, maar ze hoefden het ook niet meer mee te maken, dat zijn twee kanten van één medaille.

In dat opzicht doet het verhaal me een beetje denken aan dat van Mozes, die direct voorafgaand aan zijn sterven de Nebo mocht beklimmen om van die berg af Kanaän te aanschouwen, het beloofde land, dat hij zelf niet binnen zou gaan. Dat was een straf geweest, iets met een onhandige actie van Mozes bij de rots met water, maar je zou het ook gerust kunnen zien als een genadige sanctie, een blessing in disguise, als u wilt.

Na veertig jaar trekken door de woestijn, veertig jaar van gevaar en ontberingen, strijd en weerstand, veertig jaar tussen hoop en wanhoop, was het doel bereikt. Mozes had de opdracht gehad het volk uit Egypte en naar Kanaän te leiden, en het was ten langen leste gelukt. Hij mocht het zien, maar het niet betreden.

Ik heb dat als kind ontzettend flauw gevonden: na al die moeite en inspanning, en wegens één stom foutje niet het glorieuze moment mogen meemaken van het feitelijk betreden van het beloofde land. Nu denk ik eerder: wat een geluk heeft Mozes gehad, dat hij niet de teleurstelling die vervolgens komen moest, hoefde mee te maken. Hij heeft wel degelijk zijn glorieuze moment gehad: het moment waarop het was gelukt en het doel van een leven lang ploeteren bereikt. Hij is als een gelukkig man gestorven.

Als hij de berg van de andere kant was afgedaald, en één voetstap op de begeerde bodem had gezet, zou hij ruw zijn ontwaakt uit deze zoete droom. Want wat volgen zou was een lang verhaal van nog meer strijd, nog meer afvalligheid en ontrouw, overwinningen, die ook, maar uiteindelijk vooral nederlaag en de volledige teloorgang — precies die teloorgang

waarvan Simeon zijn leven lang gehoopt had dat die ongedaan gemaakt zou worden.

Dat met de geboorte van Jezus wel de belofte ingelost was, maar de voltooiing van het grote werk nog niet gekomen, dat wisten Simeon en Hanna volgens dit verhaal ook. De eerste zegt het hardop, speciaal aan Maria: bedenk wel, 'dat velen in Israël door hem ten val zullen komen, of juist opstaan. Hij zal een teken zijn dat betwist wordt, en zelf zult u als door een zwaard doorstoken worden.' Simeon en Hanna weten het zeker: dit kind is de beloofde bevrijder. Maar ze weten ook: met zijn geboorte is er aan het lijden nog geen eind gekomen. Dat hoeven zij niet meer mee te maken, ze kunnen gerust en gelukkig heengaan in de wetenschap dat de verlossing nu echt aanstaande is. Alle narigheid die óók nog komen moet, zal verder aan hen voorbij gaan. Dat is misschien wel een van de vele charmes van de ouderdom: er staat in de toekomst nog veel te gebeuren en alle hoop is gerechtvaardigd dat veel daarvan goed en zegenrijk zal zijn; maar de tegenslag en de teleurstelling die er eveneens zal zijn, daar hoef je niet meer aan te denken of voor te vrezen.

Nu wordt, ten slotte, een andere vraag wel wat urgent: waar bestaan die bevrijding en verlossing waarover Simeon en Hanna spreken eigenlijk uit? Als er eerst nog veel narigheid moet komen, wanneer is de voltooiing dan wel daar? Waar waren ze eigenlijk zo zeker van? Laten we wel wezen: sinds de dagen van die profeten is inmiddels ook alweer geruime tijd verstreken, en de fervente krantenlezer put uit zijn dagelijkse lectuur nog bitter weinig hoop op de aanstaande voltooiing van de heilsgeschiedenis. De evangelist gaat ervan uit dat Christus eerst moest sterven, opstaan en in de hemel opgenomen worden, waarna de goede boodschap eerst nog aan alle mensen, inclusief de niet-joden, bekend gemaakt moest: ook voor hen immers was de mogelijkheid tot bekering en daarmee tot schuldvergeving geopend. Daarna zou Jezus nogmaals verschijnen, om dan het koningschap definitief te aanvaarden en het eindoordeel over de schepping uit te spreken.

Ik weet niet precies bij hoeveel uitstel het gerechtvaardigd is te gaan denken aan zoiets als afstel, maar ik geef u over deze dingen graag nog deze overweging mee. Stel je eens voor dat op een dag die volledige voltooiing nu wèl ineens plaats zou vinden. Het kan, waarom niet, er zijn genoeg boeken en films aan gewijd,

zoveel fantasie is daar niet voor nodig. Veel meer fantasie is er nodig om te bedenken wat er daarna zou gebeuren, of welke toestand, zo van de ene op de andere dag, van 31 december op 1 januari, ik zeg maar wat, zou bestaan.

Het lijkt me in de eerste plaats billijk te veronderstellen dat er geen tijd meer is, dus die aanduiding 1 januari kunnen we hoe dan ook wel schrappen. Verder zal er geen kwaad meer zijn, en geen verdriet, geen onrecht en geen tranen. Een statische toestand van goedheid en geluk, niet aan tijd of slijtage onderhevig. Het klinkt saai, maar dat is het niet, want saaiheid en verveling veronderstellen tijd die prikkelloos voorbijgaat, maar die tijd is er nu juist niet meer. Zo'n toestand is voor ons natuurlijk volkomen onvoorstelbaar en niet inleefbaar, maar dat mag het criterium niet zijn, want onze schromelijke beperktheid in tijd en ruimte mag niet tot de maatstaf van goddelijke zaken gemaakt worden. Want dat is misschien wel het voornaamste kenmerk: er zal eenheid met God zijn, althans in de opvatting van de oudheid, het hoogst denkbare geluk.

Maar er is nog iets: de afwezigheid van het kwaad betekent ook de afwezigheid van de verleiding tot het kwaad, en daarmee is goedheid niet langer een keuze, maar een vanzelfsprekend gegeven geworden. Dat klinkt fijn, maar als die toestand intreedt, is er dus het grote risico van het verlies van datgene waarom het in het scheppingsgebeuren in de eerste plaats begonnen was: de vrijheid. God heeft de mensen geschapen tot vrijheid, om hen langs die weg deelgenoot te maken van zijn eigen oneindige goedheid, die daar haar felste glans wint waar zij niet vanzelfsprekend is. Goedheid krijgt reliëf en dwingt bewondering af waar zij onvanzelfsprekend en onverwacht weldadig is voor lichaam, ziel en gemoed.

Een week of wat geleden kondigde de paus aan dat hij nog eens wilde laten kijken naar de vertaling van de bede 'leid ons niet in bekoring,' of 'breng ons niet in verzoeking' van het Onze Vader. Op het eerste gezicht gaat van de formulering de suggestie uit dat de mogelijkheid dat de hemelse Vader ons wel, en dan nog wel opzettelijk, in verleiding kan brengen, en dat kan natuurlijk niet de bedoeling zijn. Zonder in de toepasselijke theologische discussies te willen treden, zou ik intussen in het midden willen brengen dat de hemelse Vader door zijn scheppingsdaad ons ten minste wel heeft willen blootstellen aan de verleiding van het

kwaad, omwille van de vrijheid, die de keuze voor het goede, en daarmee de werkelijke smaak van het goede mogelijk maakt.

Voor het nieuwe jaar wens ik u van harte toe dat u in al uw goede voornemens zult kunnen volharden. Laat het voornemens zijn van naastenliefde en weldadigheid, alsof het laatste oordeel werkelijk aanstaande is, of liever: alsof het er nooit zal zijn. En veel warmte, licht en geluk.

Amen.

Johannes Magliano-Tromp